

Мусяченко О.

ОБРАЗ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО В МУЗЫКАЛЬНОЙ СРЕДЕ КИЕВА ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIX — НАЧАЛА XX ст.

В статье сделана попытка определить проявление образа Тараса Шевченка в контексте элементов музыкальной среды Киева во второй половине XIX — в начале XX ст.

Ключевые слова: Тарас Шевченко, Киев, музыкальная среда, Николай Лысенко, вторая половина XIX — начало XX ст.

Musiachenko O.

TARAS SHEVCHENKO'S IMAGE IN THE MUSICAL ENVIRONMENT OF KYIV IN THE SECOND HALF OF XIX — AT THE BEGINNING OF XX CENTURY

The article attempts to define the implementation of Taras Shevchenko's image in the context of the elements of Kyiv musical environment in the second half of XIX — early XX century.

Key words: Taras Shevchenko, Kyiv, musical environment, Mykola Lysenko, the second half of XIX — the beginning of XX century.

Юхимець Альона,

аспірантка кафедри історії України Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка

СТОРИЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: ЗАБОРОНЕНО, ПРОТЕ ВІДЗНАЧЕНЕ СВЯТО (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ)

У статті висвітлюються події навколо святкування сторічного ювілею Тараса Шевченка у Києві за матеріалами газет «Діло» та «Киевлянин» за 1914 рік.

Ключові слова: Тарас Шевченко, Київ, 1914 р., святкування ювілею, «Діло», «Киевлянин».

Метою нашої статті є відтворення того, як планувалося організувати та як відбулося святкування сторіччя з дня народження Тараса Шевченка в Києві у 1914 році за матеріалами газет «Діло» та «Киевлянин» за січень—лютий 1914 року. Ці два періодичні видання були абсолютно протилежними за спрямуванням. Газета «Діло» була найстарішим і протягом багатьох років єдиним провідним українським часописом Галичини, виходила у Львові з 1880 по 1939 роки, була офіційним органом Української національно-демократичної партії. Газета «Киевлянин» була однією з найвпливовіших на Україні та однією із кращих провінційних газет всієї тодішньої Російської імперії, виходила в Києві із 1864 по 1919 рік, мала помірно ліберальний та консервативно-монархічний напрям, згодом стала на позиції великодержавного шовінізму.

Для організації святкових урочистостей, присвячених сторіччю від дня народження великого Кобзаря, у Києві був створений спеціальний Шевченківський комітет. Для підготовки і проведення свята потрібні були певні кошти. Тому комітет звертається до Київської міської ради з відповідним клопотанням.

У номері від 5 лютого 1914 р. львівська газета «Діло» у статті «Кругом Шевченківського ювілею» повідомляє: *«Комітет для вшанування 100-літнього ювілею в Києві старається в міській раді, щоб вона визначила на цю ціль 5 тисяч рублів»*.¹

Після встановлення клопотання було прийнято відповідне рішення про виділення зазначених коштів: *«... кийвська Дума постановила своїм коштом і заходом святкувати 100 літній ювілей народження Т.Г. Шевченка... на організацію свята асигновано 5 тис карбованців»*².

До свята було заплановано здійснити низку заходів, зокрема: *«... одну й найголовніших кийвських вулиць (Бульварно-Кудрявську) [сучасна вулиця Воробського — А.Ю.] постановлено найменувати Шевченківською; 25 лютото постановлено відправити панахиду, а у вечері того ж дня впорядити урочисту «академію» на честь Шевченка; 26-го лютого ранком буде посвячене місце для пам'ятника, а у вечері відбудеться великий концерт у городськiм театрі»*³.

¹ Кругом Шевченківського ювілею // Діло. — 1914. — 5 лютого (23 січня ст. ст.). — С. 6.

² Там само. — 10 лютого (28 січня ст. ст.). — С. 2.

³ Там само.

Окрім того, газета «Діло» повідомляла про те, що планувалось також: «...зорганізувати в день ювілею в школах роздачу шкільній молоді вибраних творів поета (т. зв «Малий Кобзар»), його портретів і життєписів, уладити публічні акти з відповідними промовами і відчитами, в театрах давати торжественні представлення, на які запросити також шкільну молодь...»¹. Також, було заплановано відправлення святкової панахиди.

Одним із найважливіших питань було спорудження пам'ятника Кобзареві. Для цього було влаштовано кілька конкурсів на кращий проект.

В газеті «Діло» знаходимо ряд відомостей про процес вирішення даного питання: «Перший конкурс на пам'ятник Т. Шевченка відбувся в 1910 р.; на конкурс прислано 60 проектів, і всі вони були забраковані осудом журі. Другий конкурс на пам'ятник відбувся у 1911 р. 15 лютого (проектів було 45). Журі постановило першої премії не видавати. Другу премію вирішено дати Ф. Балавенському, третю — М. Гаврилку. Окрім того, видано 5 додаткових премій по 100 карбованців. Третій конкурс, на якому забраковано всі проекти відбувся в 1912 р. 20 грудня. Після сих невдач загальних конкурсів оголошено іменний».²

Процес проведення іменного конкурсу був відображений і в київській газеті «Киевлянин», зокрема так: «Вчора о 12-й годині в приміщенні київської міської управи відбулось засідання особового журі для розгляду проектів пам'ятника Т.Г. Шевченко в Києві... комітет в справі побудови пам'ятника визнав за необхідне доручити кільком скульпторам виготовити моделі пам'ятника і показати їх на іменний конкурс. Було обрано п'ять — Шюртино (директор академії мистецтв у Римі), Шервуд, Гаврилко, Андреев, Волнухін... кожному з них за виготовлення моделі пам'ятника поставлено сплатити 1000 руб. Усі п'ятеро... представили виготовлені ними моделі пам'ятника в призначений день. Окрім того, на конкурс надійшло п'ять проектів у моделях і одним малюнком від бажаючих взяти участь у конкурсі добровільно. Обговоривши достоїнства представлених проектів, журі визнало найбільш відповідним проект скульптора Л.В. Шервуда, але зазначило... в його проект має бути внесено

¹ Там само. — 13 лютого (31 січня ст. ст.). — С. 2.

² Пам'ятник Шевченка у Києві // Діло. — 1914. — 19 лютого (6 лютого ст. ст.). — С. 3.

ряд змін. За підрахунками Шервуда, вартість всіх частин зі встановленням сягає 150,000 руб.»¹.

Незважаючи на начебто вирішене питання, знаходимо в газеті «Діло» відомості про зміну рішення й обрання переможцем інший проект: «Об'єднаний комітет будівництва пам'ятника Т. Шевченка на вчорашньому засіданні розглядав постанову журі і ухвалив відмінний від постанови журі — проект скульптора Шіортино»².

Встановлення пам'ятника в Києві було особливою подією, до якої прагнули долучитися багато українців із інших міст: «Катеринославська міська дума... обрала ювілейний Шевченківський комітет, який має... відправити в Київ делегацію на закладини пам'ятника 26 лютого... у Полтаві міська дума... для участі в закладах пам'ятника у Києві обрала делегата...»³.

Як бачимо, українська спільнота активно готувалася до відзначення сторіччя від дня народження Тараса Григоровича Шевченка.

Перші повідомлення про заборону проведення публічних заходів у Києві знаходимо в газеті «Киевлянин» вже від 2 лютого 1914 р.: «Відповідно до отриманих даних з Петербурга... ніякі урочистості публічного характеру 100-річчя від дня народження поета Шевченко допущені не будуть»⁴.

Інформацію про заборону святкування знаходимо і у номері «Киевлянина» від 4 лютого 1914 р.: «Київський міський голова І. Дяков, перебуваючи в Петербурзі, наводив у міністерстві внутрішніх справ довідки про те, чи буде допущено владою прийняті київським міським управлінням заходи до 100-річчя від дня народження поета Т.Г. Шевченко... В міністерстві... було заявлено, що владою ніяких святкувань, присвячених пам'яті Шевченко, дозволено не буде. Учора начальник Крал... запропонував здійснити заходи щодо припинення всіх приготувань»⁵.

¹ Конкурс проектів пам'ятника Т.Г. Шевченко в Києве // Киевлянин. — 1914. — 3 февраля. — № 34 — С. 3.

² Пам'ятник Шевченка у Києві // Діло. — 1914. — 19 лютого (6 лютого ст. ст.). — С. 3.

³ Кругом Шевченківського ювілею // Діло. — 1914. — 10 лютого (28 січня ст. ст.). — С. 2.

⁴ К чествованню 100-летия со дня рождения Т.Г. Шевченка // Киевлянин. — 1914. — 2 февраля. — № 33. — С. 4.

⁵ К чествованню 100-летия со дня рождения поэта Т.Г. Шевченко // Киевлянин. — 1914. — 24 февраля. — № 35. — С. 3.

У газеті «Діло» від 13 лютого у статті «Ювілей Шевченка в Російській Україні» знаходимо інформацію про перші заходи щодо заборони та про заборону залучати до будь-яких заходів шкільну молодь.

У статті подається циркуляр, що був розісланий куратором київського шкільного округу А. Деревиським, до начальників середніх шкіл і директорів народних шкіл Києва: *«Як звісно, в газетних відомостях різні городські і земські управи, виробляючи програму призначеного на 25 лютого с. р. святкування столітніх роковин уродження малоруського поета Тараса Шевченка, думають притягти до того святкування в тій чи іншій формі також народну школу... Супроти тих планів і з уваги на те, що обласне наріче російської мови, на яким писав Шевченко, не є ані засобом, ані предметом науки в російській школі, а його життя, особа і творчість не мають в собі матеріалу, що відповідав би її завданням і міг би бути з користю введений в курс шкільної науки, — я не нахожжу ніяких основ для дозволу шкільній молоді брати участь в ювілейних святах згаданого поета. Тому прошу вас не допускати ані поширення тенденційної української ювілейної літератури серед молоді, ані особливо ніяких відступів від звичайного ходу буденної шкільної роботи в день Шевченківського ювілею у довірених Вам шкільним закладах»¹.*

Така ж інформація розміщена в газеті «Діло» у випусках від 17 лютого та 19 лютого 1914².

Як добре відомо, російські монархісти й ультранационалісти чорносотенці, які сповідували відвертий великодержавний шовінізм і антисемітизм, не хотіли гучного відзначення сотої річниці від дня народження Кобзаря України. Ці чорносотенські сили наголошували на тому, що група українських націоналістів — українофілів, які є мазепинцями та сепаратистами, переслідувала насправді інші цілі, аніж просто відзначення свята.

Підтвердженням цьому є текст доповідної записки Ради київського губерньського відділу чорносотенного «Союзу руського народу» до міністра внутрішніх справ, яку опублікувала газета «Діло»: *«Довший час після смерті українського поета Т.Г. Шевченка в Південно-Західному*

¹ Ювілей Шевченка в Російській Україні // Діло. — 1914. — 13 лютого (31 січня ст. ст.). — С. 2.

² Заборона ювілейних свят // Діло. — 1914. — 17 лютого (4 лютого ст. ст.). — С. 1; Свято Шевченка заборонене // Діло. — 1914. — 19 лютого (6 лютого ст. ст.). — С. 1.

краю й у всій Росії його уявляли, як місцевого письменника-лірика, який в художніх рисах і мовою народною переказав красу рідної йому природи України.... І разом з тим, в перших друкованих виданнях його творів, через цензурні скорочення, не виступали одверто ідеї протидержавні і суперечні народному духу України. Через се була можливість посадити на п'єдестал цілком народного поета. Над таким звеличенням особливо працювали не тільки прихильники художнього таланту Шевченка, скільки гуртки місцевих сепаратистів-українофілів, які добре знали справжнє переконання Шевченка, висловлені в творах, недозволених цензурою в перших друкованих виданнях його творів. Для нас, що приглядаємось до місцевих громадських течій, стає безумовно ясным, що ім'я Шевченка зробилось прапором мазепинського сепаратизму»¹.

Автори записки вважають недоцільним встановлювати пам'ятник Тарасові Шевченку, називаючи його «богохульником» і «антихристом», та вносять клопотання про дозвіл святкування у формі «... виключно... літературного шанування...»².

Як відомо, справа щодо відзначення Шевченківського ювілею не просувалась на користь української громади. Це питання довго обговорювалось у Державній думі Російської імперії, депутати якої за своїми поглядами поділилися на два табори. Представники першого табору не вбачали у святкуванні сотої річниці від дня народження українського Кобзаря нічого, окрім віддання шани українського народові своєму натхненнику, поетові та символу України, справедливо вважали, що заборона є утиском прав української нації, що такі дії уряду ще більше віддалять Україну. Представники другого табору рішуче виступали проти святкування, наголошуючи, що українські націоналісти розгорнуть політичну демонстрацію з метою пропагування відділення від Російської імперії та формування власної держави.

Газета «Киевлянин» публікувала перебіг засідань Державної думи, де вирішувалось питання відзначення ювілею. Інформація про перше засідання Думи було опубліковано у номері від 12 лютого 1914 р. Всі, хто виступав заявляли про безглуздість заборони та її можливі негативні наслідки³.

¹ Меморіал Шевченка і українства // Діло. — 1914. — 13 лютого (31 січня ст. ст.). — С. 2

² Там само. — С. 2.

³ Телеграммы от наших корреспондентов из С.-Петербургского телеграфного агентства // Киевлянин. — 1914. — 12 февраля. — № 43. — С. 4.

Проти неправомірних дій з боку російської влади виступив і відомий реакціонер, один із тих, хто був зразком для чорносотенної публіцистики, князь Володимир Мещерський: *«Скажений ідіотизм націоналістів [чорносотенців — А.Ю.] у Києві накинувся на тих, хто шанує пам'ять Шевченка. Націоналісти підняли гвалт проти постановки пам'ятника поетові, яким, як поетом, пишаються не тільки самі українці, але й росіяни»*¹.

У газеті «Діло» від 20 лютого знаходимо відомості про рішення Священного Синоду російської православної церкви щодо відправлення панахиди: *«... беручи до уваги, що в творчості Шевченка присутні негативний протицерковний та протидержавний напрямок», у багатьох творах «блюзнірські богохульні вислови» і т. д., Синод постановив недопустити в єпархії проведення святкових панахид у зв'язку з ювілеєм Шевченка та проведення у духовних навчальних закладах урочистостей, присвячених пам'яті Тараса Шевченка»*². У Києві було наказано зробити відповідні розпорядження по соборах, духовних школах, монастирях, церквах Києва та всій єпархії.

У газеті «Діло» від 23 лютого розміщено текст звернення (інтерпеляції), надісланого конституційними демократами і трудовиками Державної думи у справі заборони святкування ювілею Шевченка.

У цьому зверненні засуджувалися будь-які заборони публічних святкувань ювілею Тараса Шевченка. Зокрема, зазначалося, що *«... немає сумніву, що уряд, політика якого йде на повне винищення української національної свідомості, вже давно пильнував би, щоби з Шевченкових свят усунути все, що нагадувало би про Шевченка як поета відродження української нації, щоби велику постать Кобзаря України зменшити до рівня російського поета місцевого значення, співця «Малоросії!»*³.

24 лютого імперською владою у Києві було здійснено все для того, щоб запобігти будь-яким проявам національної свідомості українців та пошанування пам'яті Тараса Шевченка. Для недопущення масових зібрань у Києві було мобілізовано всю поліцію

¹ Князь Мещерський в обороні Шевченка // Діло. — 1914. — 19 лютого (6 лютого ст. ст.). — С. 5.

² Перед ювілеєм Шевченка // Діло. — 1914. — 6 березня (20 лютого ст. ст.). — С. 4–5.

³ Інтерпеляція в Державній думі в справі заборони ювілею Шевченка // Діло. — 1914. — 23 лютого (10 лютого ст. ст.). — С. 1.

й зосереджено її на вулицях міста, на допомогу поліції було надано окремі відділи козаків і пішого війська.

Реакція на заборону святкування ювілею Кобзаря України та будь-яких публічних урочистостей була швидкою та природною для свідомих українців. Люди гуртувались і йшли урочистою ходою центральними вулицями Києва, співали пісень на честь великого Кобзаря України, виражаючи таким чином свій протест проти абсолютно незаконних та несправедливих дій влади.

Події того святкового дня 25 лютого яскраво висвітлила газета «Діло»: *«День Шевченківського ювілею був дуже гарний, чисто весняний; сонце ясно світило. По книгарнях... виставлено безліч портретів Шевченка... Ще з ранку в Софійський кафедральний собор почали збиратися люди, а коло 10-ї години весь величезний собор був тісно наповнений народом, головно молоддю кийвських вищих шкіл»¹.*

Далі автор статті висвітлює події так: *«... Коло полудня картина міста почала змінюватись — на вулицях, особливо в центрі міста, почали збиратися натовпи публіки; серед неї особливо багато студентів і курсисток. Молодь зібралась коло Володимирського собору, а незабаром і в самому соборі зібралося кілька сотень людей. Зібрані почали співати «Вічну пам'ять». Зараз з'являється поліція, козаки, військо й розганяє демонстрантів. Тоді вони переходять на Фундуклеївську й Володимирську вулицю, на площу перед міським театром. Тут збирається величезна маса народу. Через деякий час натовп по Володимирській вулиці йде до Софійського собору. Дорогою розлягається спів «Вічної пам'яті» й українських національних гімнів; крім того, чути оклики на адресу російського абсолютизму. Коло пам'ятника св. Ірини поліція розганяє натовп і звертає його назад, а при сій нагоді арештує кількох демонстрантів. Та се не помагає. Спів розлягається з новою силою. Протягом якої пів години поліція яких 6–8 разів мусила розганяти більші натовпи демонстрантів на вулиці Володимирській. Біля Золотих воріт відбулися дикі сцени. Козаки галопом пустили коней по тротуарах, б'ючи людей нагайками. Коли їм нарешті вдалося розігнати демонстрантів, вони почали спів у бічних місцях. Поліція й звідти вигнала їх, але мусила покликати на поміч ще кінних стражників повітової поліції»².*

¹ У Київських вищих школах // Діло. — 1914. — 13 березня (28 лютого ст. ст.). — С. 1.

² Там само.

Ніякі заходи поліції не допомагали розігнати демонстрантів: «Коли поліція спиняла демонстрації на Володимирській вулиці, вони вибухали з новою силою на Прорізній, на Фундуклеївській і т. д. Потім демонстрації перенеслися на Хрещатик. Тут близько другої години зібралися величезні маси народу. Демонстрація розмістилась на розі Хрещатика і Фундуклеївської. Публіка познімала шапки і зі співом рушила в напрямку Царської площі. Поліція й козаки мусили пустити в хід нагайки й розігнала демонстрантів та в сім часів розпочався спів коло Прорізної й поліція кинулася туди. За хвилину вона мусила розігнати натовп коло пасажу, а коло «Французького готелю» дійшло до таких сутичок між поліцією й демонстрантами, що комісари й поліція мусили витягати шаблі. Коли нарешті демонстрантів розігнано на Хрещатику, вони знову зібралися на Фундуклеївській. Так минув час до третьої години. На місце демонстрації прибув київський губернатор Суковкін. Він пройшов під охороною поліції по Володимирській і Фундуклеївській вулиці, а потім вийшов на Хрещатик»¹.

Про завершення демонстрації у статті описується так: «... Надвечір все заспокоїлося. З вулиць усунено відділи козаків, а потім і поліції. Лишилися тільки патрулі поліції та відділи козаків їздили по улицях»².

Непересічну роль у протестах сто років тому, як і під час Революції гідності у 2014 році, відіграло київське студентство.

Саме молоді люди, представники свідомої частини українського суспільства у 1914 році були одними із найактивніших учасників боротьби за відновлення історичного права на вшанування пам'яті людини, що поклала все своє життя на боротьбу за право на повагу людської гідності, самовизначення та гордості за свою Батьківщину.

Київська молодь виборювала свої права. Так, газета «Діло» повідомляє про надіслану до редакції телеграму від студентів на підтримку своїх товаришів: «До редакції телеграма з Києва: Шлем привіт менше невільним братам в день бурхливого протесту київської молоді. Українці політехніки»³.

Біля вищих навчальних закладів Києва були організовані чергування поліції для забезпечення порядку, а занять практично

¹ У Києві на вулиці // Діло. — 1914. — 13 березня (28 лютого ст. ст.) — С. 1.

² Там само.

³ Демонстрації у Києві // Діло. — 1914. — 11 березня (26 лютого ст. ст.) — С. 3.

не було: «...24 лютого в університеті розкидано відозви з закликком до страйку в день 25 лютого, в день 100-літньої річниці уродження Шевченка. Відозви надруковано мовою українською, російською і польською. Крім того, були відозви від «Об'єднаного коаліційного комітету вищих шкіл Києва». 25 лютого викладів на університеті майже не було, бо не було слухачів. Поліція цілий час мала чергувати в будинку університету, однак день минув без інцидентів. В політехніці відділ поліції стояв перед дверима і в самому будинку. Виклади і заняття тут теж не відбулися. На київських політехнічних курсах в день ювілею завішено звичайні заняття й виклади. На вищих жіночих курсах і в жіночому медичному інституті день ювілею минув спокійно, але викладів майже не було, бо не було слухачок. На курсах і в інституті весь час чергувала поліція. На вищих жіночих курсах Жекуліної на історично-філологічних курсах в день ювілею не відбувся ні один виклад через брак слухачок. На педагогічному факультеті на викладах було слухачок дуже мало»¹.

Лише за прагнення відновити справедливість і віддати шану серцю української нації, народ мав заплатити: «...арештовано 76 чоловік, з того 4 жінки. З того двох арештовано в комерційних інститутах за поширення Шевченківських прокламацій від загальної коаліційної ради київських вищих шкіл з закликком до страйку. Арештованих буде покарано мабуть адміністративним порядком. Крім арештованих демонстрантів в поліцейських арештах є ще понад 20 чоловік, яких арештовано ще перед ювілеєм під час ревізій»².

Урочистої панахиди 25 лютого, на жаль, не правили. Не зважаючи на численні прохання громадян: «По богослужінню кілька осіб звернулися до духовенства собору з проханням відслужити панахиду, але їм відмовлено. Незабаром на дверях собору з'явився напис: «Панахиди по Шевченку в соборі не будуть служити». Так само відмовлено служити панахиду також у Володимирському соборі»³.

Хоча в самому Києві святкування були заборонені, звідусіль надходили вітання із цим великим та дійсно всеукраїнським святом.

¹ У Київських вищих школах // Діло. — 1914. — 13 березня (28 лютого ст. ст.). — С. 1.

² У Києві на вулиці // Діло. — 1914. — 13 березня (28 лютого ст. ст.) — С. 1.

³ Телеграми до українських інституцій // Діло. — 1914. — 13 березня (28 лютого ст. ст.). — С. 2.

Так, газета «Діло» повідомляє про ряд телеграм з нагоди ювілею Тараса Шевченка, які отримали Київські українські інституції: *«З Петербургу — від гірничого інституту; з Москви — «Латиські студенти й студентки, що живуть в Москві, гаряче вітають Українців з нагоди століття Ювілею співака свободи Шевченка», з Харкова — від управи літературного гуртка технологів: «Літературний гурток студентів технологів в день століття з дня уродження співака українського народу, Тараса Шевченка з глибоким почуттям радості прилучається до загального голосу свята і б'є чолом пам'яті великого батька; із Праги від празької української колонії; з Одеси — від студентів-Українців; із Владикавказу — від групи верховинці в «Кавказькі верховинці святкують пам'ять великого поета Тараса Шевченко, що підтримує їх своїм могутим словом в тяжкі часи, і просять передати всім зібраним, що пам'ять про нього завжди буде в серцях свободолюбних племен Кавказу, які побачили, що для великого чоловіка нема ні елліна ні іудея»; із Теодозії — від українського гуртка; із Глухова — від української молоді; із Ніжина — від студентів-українців; з Іркутська — «Український гурток «Громада» в знаменний день столітнього ювілею висловлює почуття глибокого преклоніння і безмежної пошани до пам'яті великого генія українського народу, нашого батька Тараса»¹.*

На ім'я голови Українського Наукового Товариства в Києві, професора Михайла Грушевського, прийшла з Петербурга від члена Російської Академії наук Олексія Шахматова телеграма: *«В особі Вашій вітаємо обидва наукові українські товариства з нагоди 100 літньої річниці вродження славного поета України».*² З нагоди ювілею Тараса Шевченка знаний публіцист, митець й меценат, граф Михайло Тишкевич надав Українському Науковому Товариству, членом якого він був, на просвітницькі цілі 20.000 рублів³.

Отже, проаналізовані матеріали газет «День» та «Киевляни» за лютий 1914 року дозволили зрозуміти, яким важливим був день 25 лютого для українців. Ювілейна річниця від дня народження Кобзаря України — Тараса Шевченка сто років тому стала подією, що мала бути організована на найкращому рівні. Було заплановано

¹ Телеграми до українській інституцій // Діло. — 1914. — 13 березня (28 лютого ст. ст.). — С. 1.

² Там само. — С. 2.

³ Відгомони ювілею // Діло. — 1914. — 13 березня (28 лютого ст. ст.). — С. 2.

проведення низки заходів із залученням всіх патріотів та прихильників таланту великого генія української землі.

Офіційна заборона імперського уряду українському народу віддати шану своєму національному провісникові та генію збурила українську громадськість, спровокувала гостре протистояння її із владою, а всі заборонні зусилля царського уряду не досягли мети.

Усупереч забороні в Києві свідома частина українського суспільства провела низку акцій із вшанування Великого Українця.

Зростали патріотичні почуття української молоді: замість того, щоб слухати лекції, студенти виходили на центральні вулиці і співали «Вічну пам'ять» Великому Кобзареві.

Рух української спільноти до національного суверенітету і демократичних свобод на початку ХХ ст. перетворюється на потужну суспільну силу, яскравим свідченням чого і стало пошанування українським народом свого Великого Сина — Тараса Григоровича Шевченка. Ставлення ж Російської імперії до українського народу та його права на самовизначення, самоврядування й пошанування духовних лідерів своєї нації на початку ХХ ст., на жаль залишаються надзвичайно актуальним на і на початку ХХІ ст.

Сто років тому свято пошанування Тараса Шевченка було відзначене у серцях людей.

Юхимец А.

**СТОЛЕТИЕ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА:
ЗАПРЕЩЁННЫЙ, НО ОТПРАЗДНОВАННЫЙ ПРАЗДНИК
(ПО МАТЕРИАЛАМ ПЕРИОДИЧЕСКИХ ИЗДАНИЙ)**

В статье освещаются события вокруг празднования столетнего юбилея Тараса Шевченка в Киеве по материалам газет «Дело» и «Киевлянин» за 1914 год.

Ключевые слова: Тарас Шевченко, Киев, 1914, празднование юбилея, «Дело», «Киевлянин».

Yukhimets A.

100TH ANNIVERSARY OF TARAS SHEVCHENKO'S BIRTH: FORBIDDEN, BUT CELEBRATED HOLIDAY (MATERIALS FROM PERIODICALS)

The article highlights background of the celebration events of the 100th anniversary of Taras Shevchenko in Kyiv according to the newspapers «Dilo» and «Kievlіanin» in 1914.

Key words: Taras Shevchenko, Kyiv, 1914, jubilee celebration, “Dilo”, “Kievlіanin”.

УДК (477) «1917»+821.161.2(092)

Лозовий Віталій,

головний науковий співробітник відділу гуманітарної політики
Національного інституту стратегічних досліджень,
доктор історичних наук, професор

**ОБРАЗ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ЯК ІНСТРУМЕНТ
ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ: ПОДІЇ УКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ У КИЄВІ ПІСЛЯ
ЛЮТНЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917 р.**

У статті зроблено спробу висвітлити та проаналізувати події українського національного відродження у місті Києві і використання національно-визвольним рухом образу Тараса Шевченка як інструменту політичного впливу, з'ясувати як пропаганда життя та творчості Кобзаря стала складовою формування національної ідентичності, боротьби за свободу та державність України.

Ключові слова: Тарас Шевченко, Київ, революція, національне відродження, Центральна Рада.

Відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка спонукає до подальшого осмислення феномену образу Великого Кобзаря у політичному та культурному просторі України. Особливої символіки постать нашого Генія набувала у періоди боротьби українського народу за національне і соціальне визволення, зокрема в добу революції 1917–1921 рр.